

• DE ZWERFSTEEN

PERIODIEK ORGAAN VAN DE HISTORISCHE VERENIGING STEENDEREN

Burgemeester J. Heersink legt bloemen op het graf van Oltmans in 1954, in aanwezigheid van wethouder Gebbing (rechts, met hoed) en gemeente-secretaris Bouwens. (Collectie Staring Instituut)

Jan Frederik Oltmans

- Historische dorsmachine
- Het tijdelijke onderkomen van de Historische Vereniging
- Priesmien 4
- Oud gebruik: Paashoutjes

HVS

• 2009-1

ISSN: 1386 - 5943
Oplage: 400
maart/ april 2009

Van het bestuur

De jaarvergadering van 16 maart j.l. is door bijna 60 leden als goed bezocht te noemen. Tijdens het officiële gedeelte hebben we afscheid genomen van twee bestuursleden te weten Rob Gosselink en Monique Willems. Beiden hebben zich voor de vereniging resp. 4 en 3 jaar ingezet. Ofschoon ik hen daarvoor in de ledenvergadering al bedankt heb, wil ik dat hier nogmaals herhalen.

Als nieuw lid in het bestuur is gekozen Marja Geurts-Melgers. Ik vertrouw op een goede samenwerking met Marja en spreek de wens uit dat zij zich snel zal thuis voelen binnen onze bestuurscultuur. Er is echter nog een bestuursvacature. We streven er naar deze op korte termijn te kunnen invullen.

In de vergadering zijn vrijwilligers gevraagd voor de exposities die in mei, de zomermaanden en in het najaar worden gehouden. We hebben gelukkig al een minimale bezetting, maar het zou fijn zijn, als er toch nog een aan-

tal personen zich zou aanmelden. U kunt zich hiervoor aanmelden bij onze secretaris Gerard Wesselink per e-mail: sew1944@hetnet.nl, bij Willy Pasman: Willy-dini@lister.nl of bij Karel Meenink: kfmeenink@kpnplanet.nl of telefonisch: 0575-451707.

Tot slot wil ik Robert Sesink als onze nieuwe eindredacteur van de Zwerfsteen een prettige tijd toewensen bij onze vereniging. Het zal voor hem en andere werkgroepen binnen de vereniging misschien even wennen zijn, maar ik ben blij, dat we mede met zijn medewerking in staat blijven de Zwerfsteen zo mogelijk elk kwartaal bij U in de bus te bezorgen.

Tevens wil ik vanaf deze plaats al onze werkgroepleden, de schrijvers, de bezorgers en mijn medebestuurleden bedanken voor de samenwerking in het afgelopen seizoen.

Wim Achterkamp voorzitter

Van de redactie

In deze Zwerfsteen het verhaal over de jaren dat J.F. Oltmans in Steenderen woonde. Het gaat niet over zijn literaire kwaliteiten, daarover zijn genoeg andere publicaties verschenen. Ook op het internet is heel wat te vinden over deze romanschrijver. De penningmeester van HVS, Bertus Rietberg, bracht Marian van der Haar op het idee om over Oltmans te schrijven.

Een grote fan van de schrijver was burgemeester Heersink van Steenderen. Door zijn toedoen kreeg Oltmans in 1954 een straatnaam. Op initiatief van burgemeester Kruijff kwam er in 1969 een gedenkteken voor deze schrijver op de plek waar het huis stond waar hij woonde en werkte.

Verder het stuk over de historische dorsmachine in de 30-er jaren van de vorige eeuw. Een revolutionaire uitvinding!

Ook natuurlijk weer een vervolg op het wel bekende Priesmien en andere verhalen.

Veel leesplezier,

Robert Sesink

HVS

COLOFON

De Zwerfsteen is de kwartaaluitgave van de Historische Vereniging van (de voormalige gemeente) Steenderen, opgericht 1 juni 1992.

REDACTIE

Eindredacteur en layout:

Robert Sesink
Kastanjelaan 23
7221 GC Steenderen
Tel. 0575 450743
Email: robertsesink@kpnplanet.nl

Redactiesecretariaat:

Mieke van der Valk
Dr. A. Ariënsstraat 44,
7221 CD Steenderen
Tel. 0575 450998
Email: meiva25@hetnet.nl

Redactieleden:

Wim de Lange
Herman Nieuwenhuis (tel. 441360)
Mieke van der Valk

Correctie: Anneke Parent

Redactiemedewerkers:

Anton Metz en Wil Gijsman

BESTUUR

Voorzitter:

Wim Achterkamp
Bronkhorsterweg 32
7221 AC Steenderen
Tel. 0575 451747
Fax 0575 450966

Secretaris:

Gerard Wesselink
Schoolstraat 2
7251 XR Vorden
Tel. 0575 441489
Email: g.wesselink@hetnet.nl

Penningmeester:

Bertus Rietberg
Hoogstraat 23
7227 ND Toldijk
Tel. 0575 452004

LEDEN

Willy Pasman
Dr. A. Ariënsstraat 39
7221 CB Steenderen
Tel. 0575 452457

Marja Geurts-Melgers
Azaleestraat 20
7221 AZ Steenderen
Tel. 0575-450042

Fred van der Mije
Hofstraat 4
7223 LR Baak
Tel. 0575 441806

CONTRIBUTIE

De contributie bedraagt 20 euro per jaar per adres.

Bankrelatie:

Regiobank Steenderen
Bankrekening: 685289710,
t.n.v. Hist. Ver. Steenderen.

Losse nummers van de Zwerfsteen zijn te verkrijgen bij het secretariaat. Kosten: 5 euro per stuk; 7,50 euro in geval van omvangrijker uitgaven.

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Een schrijver in Steenderen (1806 – 1854)

Jan Frederik Oltmans

Hij woonde slechts enkele jaren in Steenderen, maar kreeg in die plaats een fraai grafmonument én een gedenkplaat. Bovendien werd er een straat naar hem genoemd. Wie was deze man?

Tekst: M. van der Haar

Hese stem

Het gaat hier over de schrijver Jan Frederik Oltmans, die op 1 september 1806 in Den Haag werd geboren. In 1813 verhuisde de familie naar Amsterdam. In het gezin Oltmans van drie zoons en een dochter werd veel muziek gemaakt en de belangstelling voor kunst en wetenschap was er groot. Jan Frederik had al jong interesse in bouwkunst, wapens, kleding en gebruiken uit de middeleeuwen. In Amsterdam was Oltmans senior benoemd tot belastingontvanger van de gemeente. Hij kreeg een goed salaris, maar moest zelf zorgen voor personeel en kantooruimte in zijn huis aan de Herengracht. Als personeel kon hij later zijn zoons Jan Frederik en Alexander als bedienden aanstellen. Het was in die tijd niet ongewoon om familieleden te benoemen. Bovendien waren zijn zoons geschikt voor dit werk. Vooral Jan Frederik kon zijn vader prima vervangen en in die tijd was het zelfs zo dat Oltmans senior alleen in naam de belastingontvanger was. De familie hoopte dan ook dat Jan Frederik de functie van zijn vader kon overnemen. Toen die begin 1839 overleed, werd een ander tot opvolger benoemd. Waarschijnlijk was Jan Frederik gepasseerd, omdat hij geen goede gezondheid had. Tijdgenoten zeiden van hem dat hij altijd een hese stem had en 'leed aan astmatische benauwdheden'. Het gezin Oltmans was nu vrijwel zonder inkomen en dat betekende: verhuizen en het familiekapitaal aanspreken. Jan Frederik ging bij zijn oudste broer Abraham en diens vrouw in Amsterdam wonen. Hij bleef zes jaar bij hen in huis.

Historische romans

Jan Frederik Oltmans stond als schrijver onder de invloed van Walter Scott (1771 – 1832). Deze in Schotland geboren Brit is te beschouwen als de bedenker van de historische roman. Oltmans debuteerde, als achtentwintigjarige,

Omslag van de historische romans "Het slot Loevestein" en "De Schaapherder". Fotografische herdruk uit 1970. Boeken aanwezig in het archief van de HVS.

met *Het slot Loevestein*. Deze historische roman in twee delen, gaat over het beleg in de tachtigjarige oorlog van het bekende kasteel bij Gorinchem.

De helden van Oltmans beleven mysterieuze en heldhaftige avonturen. Hij verdiepte zich grondig in de geschiedenis en juist daarom was hij populair bij zijn tijdgenoten. In 1838 kwam zijn tweede roman uit in vier delen met als titel: *De Schaapherder*. Dit verhaal speelt rond 1480 en gaat over de Hoekse en Kabeljauwse twisten met als hoofdpersoon Jan van Schaffelaar. Die zou van de toren in Barneveld zijn gesprongen om zo uit handen van zijn belagers te blijven. Beide romans verschenen onder het pseudoniem J. van den Hage. Hiermee verwees Oltmans naar zijn geboorteplaats Den Haag. De derde druk van *Het slot Loevestein* verscheen in 1853 onder zijn eigen naam. Twee jaar voor zijn dood deed de schrijver afstand van zijn schuilnaam.

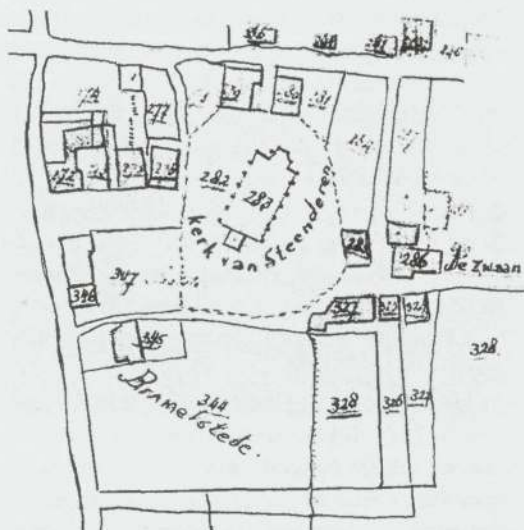
Vanaf 1841 was Jan Frederik Oltmans redacteur van *De Gids*. Dit bekende literaire tijdschrift, dat nog steeds bestaat, was in 1837 opgericht door Pieter Robidé van der Aa en Johannes Potgieter. *De Gids* had als bijnaam 'de blauwe beul' vanwege de kleur van de omslag en de scherpe kritieken. De schrijver Potgieter was de onbetwiste leider in de redactie en hij probeerde

zijn vakgenoten aan te zetten tot nog grotere inspanningen voor de letterkunde. Vermoedelijk trachtte Potgieter ook Jan Frederik Oltmans te beïnvloeden. Die schreef een tiental novellen voor De Gids, maar dat was niet zijn beste werk. Toen Oltmans in 1845 aftrad als redacteur zei collega P.J. Veth daarover: 'zijne deelname aan het redactiewerk was uitermate gering. Hij had in lang de vergadering niet meer bezocht'. De oorzaak van het terugtreden zou volgens Veth zijn dat Oltmans 'meer last had van zijn kwaal'. In die tijd moest Jan Frederik verhuizen in Amsterdam, omdat zijn broer en schoonzus gezinsuitbreiding kregen. De schrijver huurde elders in Amsterdam twee kamers en liet een deel van zijn uitgebreide bibliotheek naar het nieuwe adres overbrengen. Daar bleef hij maar twee jaar, want hij kon er niet aarden en wilde opnieuw verhuizen.

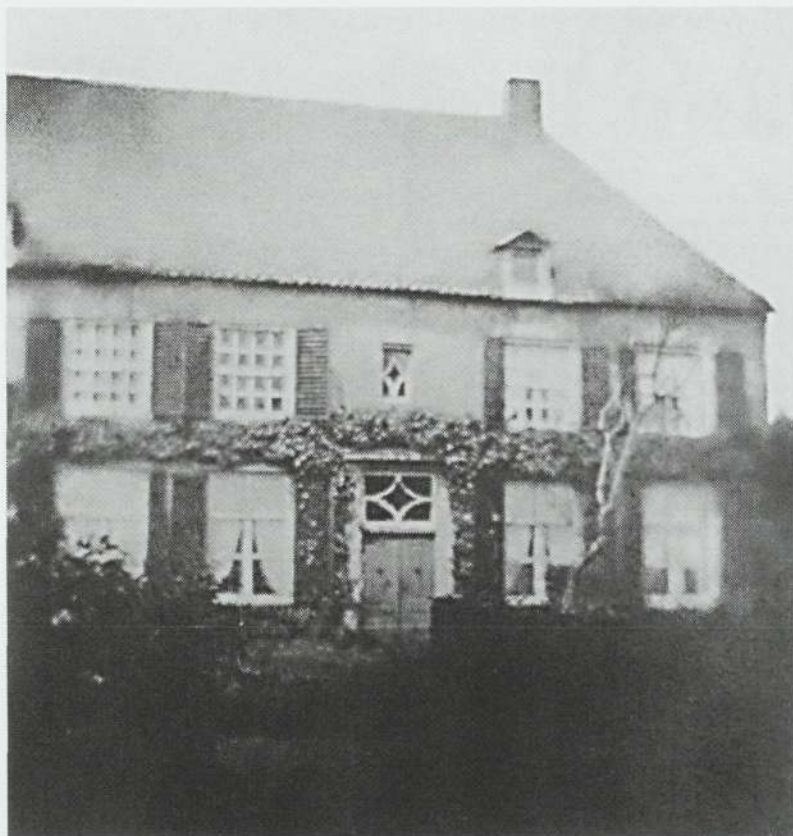
Naar Steenderen

J.A.L. Lanceé schreef in 1979 over J.F.Oltmans: hij verhuisde naar het Gelderse Steenderen, een landelijk dorp waar het leven goedkoper was en misschien ook wel gezonder. Oltmans kwam in 1849 naar Steenderen en ging wonen in 'het pension van de weduwe Rasch'. Hendrik Wijnand Rasch was notaris en richter, de hoogste bestuurder in dit gebied. Hij trouwde op 7 mei 1803 met Jacoba Nies en ze gingen wonen in de Bramelstede. Dat huis stond op de hoek van de Dorpsstraat en de Dierenseweg, nu Oltmansstraat geheten. Toen haar man op 27 maart 1820 was gestorven, verhuurde Jacoba een deel van het huis aan J. de Feyfer, een notaris uit Hoorn. Ook zijn opvolger, G.J.van Tricht uit Zaltbommel vestigde zijn kantoor in de Bramelstede.

Jan Frederik Oltmans betrok drie of vier kamers

Kadasterkaart uit 1832. De Bramelstede lag op de hoek van de Dorpsstraat en de Dierenseweg (links onder)

De Bramelstede waar J.F. Oltmans zijn intrek nam. (Collectie Hulshof)

bij de weduwe Rasch. Een ervan was atelier en tegelijk museum waar allerlei 'antiquiteiten en oude wapens' te vinden waren volgens G. Blankesteyn uit Doetinchem. Oltmans werkte graag buiten en dat had met zijn gezondheid te maken. Een van de met grind verharde tuinpaden bij de Bramelstede voerde naar een prieel dat Oltmans daar op zijn eigen kosten had laten bouwen. Het was met mos bekleed en de dorpelingen noemden het daarom de moshut. Hier kon hij studeren en schrijven. Kinderen mochten hem daar gerust storen en altijd had hij voor hen wat snoepgoed klaarliggen. Het was een vriendelijke en bescheiden man. De dorpelingen wisten dat hij van 'goede komaf' was. Ze vonden hem 'deftig en gefortuneerd, maar op bescheiden voet'. Eén gewoonte was in de ogen van de Steendernaren wel bijzonder: het 'baden in De Vree' of de Vreekolk. Oltmans liet 's winters als het gevoren had een bijt in het ijs van dat ondiepe water aan de Dierenseweg hakken om daar een bad te nemen. Hij deed dat voor zijn gezondheid, die niettemin steeds verder verslechterde.

Overleden

J.F.Oltmans had geen grote financiële problemen zoals wel eens werd verondersteld. Zijn broer Abraham was evenals Oltmans senior gemeente-ambtenaar met een goed salaris. Hij kon uitstekend met zijn broer Jan Frederik overweg en het is mogelijk dat hij de schrijver financieel steunde.

Jan Frederik had weliswaar twee succesvolle romans geschreven, maar van de verkoop daarvan kon hij niet leven.

In Steenderen moet Oltmans eenzaam zijn geweest. Er waren weinig mensen met wie hij over literatuur kon praten en bezoekers uit Amsterdam waren er nauwelijks.

Op zondag 29 januari 1854 kwam Abraham Oltmans naar zijn broer in Steenderen. Kort nadat hij was vertrokken, overleed de schrijver in het huis van de weduwe Rasch, 47 jaar oud. Notaris G.J. van Tricht en 'brievengaarder' H.Th. Jebbink deden de volgende dag aangifte van het overlijden.

Jan Frederik werd begraven op de algemene begraafplaats in Steenderen. In hetzelfde jaar plaatsten de dorpsbewoners een eenvoudige steen op het graf. In het jaar van zijn dood verschenen er geen grootse levensbeschrijvingen over Oltmans. Wel memoreerde R.C. Bakhuizen van den Brink de schrijver van *Het slot Loevestein* en *De Schaapherder*. Hij noemde deze romans 'allergelukkigste navolgingen van Walter Scott' die 'als zodanig ook een verdienden opgang maakten'. Bakhuizen gebruikte hier de verleden tijd.

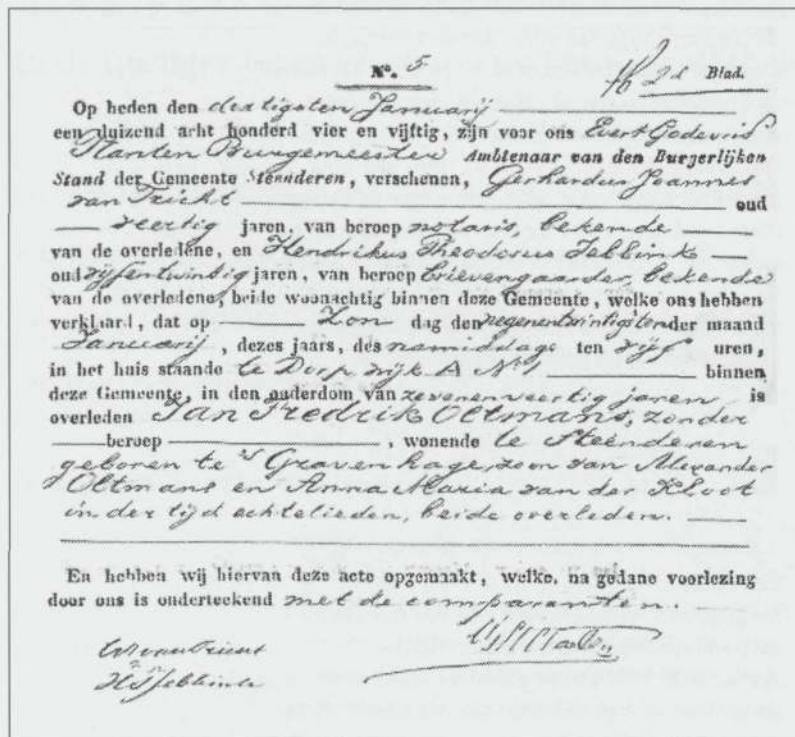
Moeten we daaruit opmaken dat de romans van J.F. Oltmans toen al in de vergetelheid raakten? Later zou J. Alberdingk Thijm schrijven dat Oltmans de historische achtergronden van zijn romans goed had bestudeerd. Tijdgenoten zoals Jacob van Lennep en Geertruida Bosboom-Tousaint schreven eveneens historische romans. Zij stonden en staan bekend als 'geboren vertellers'.

Grafmonument van J.F. Oltmans in 1937.

Obelisk

Ruim veertig jaar na de dood van de schrijver bezocht bewonderaar J.A. Bientjes het graf van Jan Frederik Oltmans. Hij vond de steen van 1854 'in vier stukken gebroken en bedekt met mos'. In april 1895 plaatste Bientjes een oproep in de Zutphensche Courant om bijdragen voor een nieuw grafmonument voor de schrijver. Al snel had hij 75 gulden bijeen. De firma A.J. Uiterwijk en Zoon uit Zutphen maakte in 1896 een gedenkteken: een kleine obelisk van Belgische hardsteen op een massief vierkant voetstuk met een onderlaag van keien. Een obelisk is een vierkante smal toelopende graf- of gedenkzuil die al bij de oude Egyptenaren bekend was. Op de begraafplaats werd een bijeenkomst georganiseerd en de Zutphensche Courant deed daarvan op 27 mei 1896 verslag. J.A. Bientjes 'van wien het denkbeeld van deze hulde is uitgegaan' hield een toespraak. Hij herinnerde aan de verdiensten van Oltmans 'die in zijn tijd door zijne historische-romantische verhalen krachtig heeft bijgedragen tot opwekking van vaderland-schen zin, niet alleen bij zijne tijdgenooten maar ook thans nog nu zijne werken opnieuw worden uitgegeven en in groote getale gelezen'. G.J. Franken uit Vorden had een gedicht van Hendrik Egbert Wijers uit Steenderen op muziek gezet. Dat werd gezongen door de Steenderense Zangschool in hun zondagse kledij. Burgemeester C.D.G. Planten aanvaardde het gedenkteken 'als eene herinnering aan den man die de laatste jaren zijns levens in het dorp heeft gewoond

Overlijdensacte van J.F. Oltmans

en vriendelijke herinneringen heeft achtergelaten'. Op het grafmonument dat nog steeds op de Steenderense begraafplaats aanwezig is, staat de volgende tekst: Hier rust het stoffelijk overschot van Jan Frederik Oltmans geboren te 's-Gravenhage 1806, overleden te Steenderen 1854. Schrijver van De Schaapherder, Het slot Loevestein, Het huis van het zeewijf enz. Dit gedenkteken is geplaatst door enige dankbare lezers.

Toch zou de geschiedenis zich herhalen, want ruim veertig jaar later zocht de achterkleinzoon van de broer van Jan Frederik Oltmans naar het graf van de broer van zijn overgrootvader. Ook nu was het grafmonument begroeid met mos en verwaarloosd. Op 10 februari 1937 schreef hij aan burgemeester en wethouders van Steenderen dat de 'inscriptie van het monument nog slechts gedeeltelijk leesbaar was'. De firma Walraven en Bel uit Doetinchem maakte het graf schoon. Volgens mr. ir. A.C. Oltmans, advocaat en procureur in Amsterdam was er nog een probleem, want 'het gedenkteken staat bijna geheel op andere graven'. Twee oplossingen zijn mogelijk: het monument verplaatsen of grafruimte bijkopen. In de omringende graven was nog geen overledene ter aarde besteld. Burgemeester F. Smit bemiddelde in deze gevoelige kwestie en de erfgenamen van de aangrenzende grafruimten verkochten die aan het verre familielid van de schrijver voor 'een billijke tegemoetkoming'. Er was nu meer ruimte rond het monument en de gemeente zou het gaan verzorgen. Aanvaarden van het gedenkteken in 1896 betekende: onderhouden, maar zo schreef burgemeester Smit op 8 juli 1937 'daar is niet voldoende op toegezien'.

Gedenkteken uit 1969 in de tuin van de familie Hulshof in Steenderen. De tekst luidt: Op deze plaats stond de woning waarin de schrijver J.F.Oltmans leefde en werkte. 1849 – 1854.

Straatnaam

Honderd jaar na de dood van de schrijver in 1954 verschenen artikelen in kranten als Het Vrije Volk en De Graafschapbode om hem te herdenken. In Steenderen legde burgemeester J. Heersink bloemen op het graf van de schrijver en werd een straat naar hem genoemd.

Het is niet duidelijk of het toekennen van de straatnaam en het verwisselen van het straatnaambord met een kleine plechtigheid gepaard is gegaan.

Wel was op 15 juli 1954 een zeer korte mededeling van de gemeente Steenderen aan de directeur van het telefoondistrict in Zwolle gestuurd: De Dierenseweg heet thans J.F. Oltmansstraat.

In 1969 keurde de gemeenteraad een voorstel goed om ter nagedachtenis aan de schrijver een monumentje te plaatsen op de plek waar Jan Frederik Oltmans woonde en werkte namelijk op de plaats waar de Bramelstede stond. Nu staat op die plek het huis van de familie Hulshof met de herdenkingsplaat voor Oltmans in hun tuin. De tegenwoordige bewoner H. Hulshof kan zich niet herinneren dat het plaatsen van de gedenksteen met enig ceremonieel gepaard is gegaan. Het gemeentebestuur vond in 1969 dat 'door de toeristische trek naar deze gemeente in verband met restauratie van Bronkhorst een gedenkplaat aldaar op zijn plaats is'. Burgemeester J.J.A. Kruijff voegde hieraan toe dat het 'van historische waarde is dat een dergelijke schrijver in Steenderen heeft geleefd en gewerkt'. ■

Bronnen:

De Zutphensche Courant van 20 en 27 mei 1896

NAS inv. nr. 166 (correspondentie 1937).

Archief 1940-1990 van de gemeente Steenderen, inv. nr. 728 (straatnaamgeving) en inv. nr. 338 (monument 1969).

J.A.L. Lanceé, *De vergeten boodschap van 1870*, Bussum, 1979

C.Gerritsma, *Schrijvers van vroeger*, Apeldoorn, 1995.

Ter Gelegenheid der Onthulling van het monument
op het graf van
JAN FREDERIK OLTMANS,
op het kerkhof te Steenderen.

Steend'rens zangschool zingt een lied,
Bij Oltmans monument,
De schrijver die door Nederland,
Om zijn historisch dichterhand,
Bij ieder is bekend.

De letterkunde was zijn doel,
Zijn liefde en zijn lust,
Ver van 't rumoerig stadsgewoel,
Zocht hij met dichterlijk gevoel,
In 't pedrig Steend'ren rust.
't Denkbeeld in den geest ontvakend,
Schreef hij in de eenzaamheid,
Boeiende verhalen neder,
Door de drukpers rondverspreid.

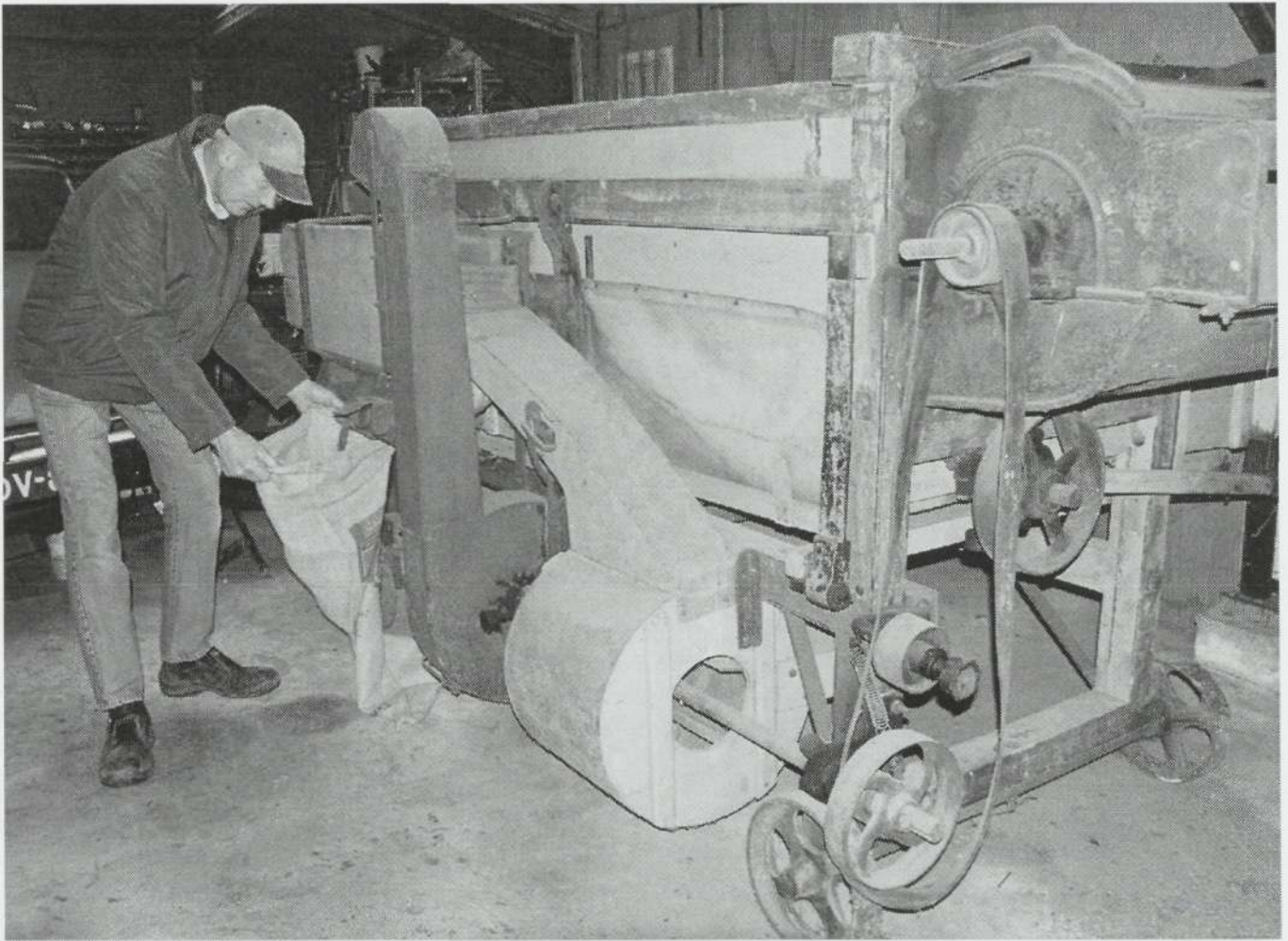
Zijn »Loevestein, zijn »Schaffelaar»,
»Het zeewijf» en veel meer,
Boeit oud en jong reeds 50 jaar,
En vindt steeds lezers weer.

Een halve eeuw is thans vervlogen,
Nu een dankbaar lezerstul,
Zijn genie voor aller oogen,
Glorievol vereeren zal.

Zoo prijkt op Steend'rens doodenakker,
't Monument thans op zijn graf,
En zingt een kinderschaar bescheiden,
Ter eer van hem die vol verblijden,
Ons land zijn geestes gaven gaf.

Juli 1896.

Gedicht van H.E. Wijers uit 1896 in de Gelderse
Hutspot uitgegeven in 1903.

Gerrit-Jan Huetink met zijn historische dorsmachine (foto Jan Oostland)

Historische dorsmachine

In de dertiger jaren (vorige eeuw) een revolutionaire uitvinding

Gerrit-Jan Huetink is een liefhebber van oude landbouwmachines en tractoren en is al jaren lid van de afdeling Gelderland van de OTMV, de Oude Trekker en Motoren Vereniging.

Tekst: Carel L. Swaan

Zijn laatste aanwinst is een historische dorsmachine uit de jaren '30 van de vorige eeuw, vervaardigd door de fa. Arendsen in Etten. Twee jaar geleden hoorde hij van een vriend dat er in Gelselaar een boer gestopt was met zijn bedrijf en dat hij de oude dorskast eigenlijk wel kwijt wilde. Samen met Willy Pasman heeft hij het apparaat voorzichtig

weggehaald, want de vele houten onderdelen zouden anders onderweg los rammelen en de machine staat nu veilig opgeslagen in een schuur aan de Bakerwaardseweg. Huetink gaat de komende tijd de machine restaureren en wil er straks bij speciale evenementen ook mee gaan demonstreren.

Aan het begin van de vorige eeuw werd het graan nog met de hand gedorst met een vlegel. Dat gebeurde toen nog op de lemen vloer op de deel. Met een kafmolen werd het kaf van het koren gescheiden. Voordat landbouwmachines hun intrede deden in de agrarische wereld maaide men het koren met de zeis. Heel af en toe ziet men dat in de Achterhoek nog wel, meestal op evenementen waarbij oude ambachten worden gedemonstreerd. Met de hand werd het koren vervolgens in schoven gebundeld en

met een speciale lus bij elkaar gebonden. 'Daar moest je wel slag van hebben, anders lukte het je niet. Ik heb het vroeger zelf ook wel gedaan, maar of ik het nog kan betwijfel ik. Misschien als ik een beetje zou oefenen', vertelt Huetink. 'Met de komst van de maaimachines, de zogeheten zelfbinders, verdween ook dit stukje 'handenarbeid'. De machine bond met touw de schoven vast, die vervolgens werden opgeslagen in de 'zoadlas'(veldschuur). De dorsmachine was voor die tijd een revolutionair nieuw hulpmiddel voor boeren die op een efficiëntere manier zelf het graan wilden blijven dorsen'.

Machines verdreven de vlegels

'De mechanisatie binnen de landbouw kwam vooral in de jaren '40 en '50 op gang', vertelt Huetink. 'Waar men vroeger paarden gebruikte ging men steeds meer over tot het inzetten van tractoren. Nog later kwamen de combines op de markt, die al rijdend zowel het maaien als het dorsen voor hun rekening namen. Door de komst van dergelijke grote machines verdwenen langzaam maar zeker de 'eigen' dorsmachines uit beeld. Op een bepaald moment stonden ze zelfs in de weg en werden ze ergens onder een afdakje geplaatst. Of ze werden gesloopt en zijn als oud ijzer weggedaan. Voor zover ik weet heeft bijna niemand meer zo'n machine. In het clubblad van de OTMV ben ik hem ten minste nog nooit tegengekomen. De machine die ik hier heb, werd vroeger op de deel gezet en aangedreven door een losstaande elektromotor die met een drijfriem aan de dorsmachine was verbonden. Een opvallend verschil met andere dorsmachines is dat het koren niet van bovenaf de

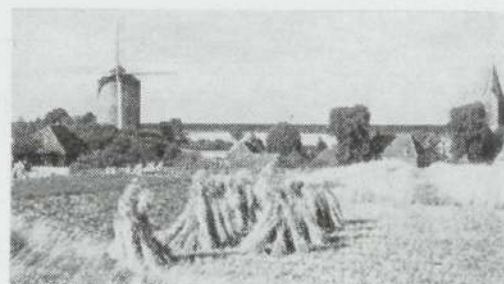

GRAAN ZICHTEN.

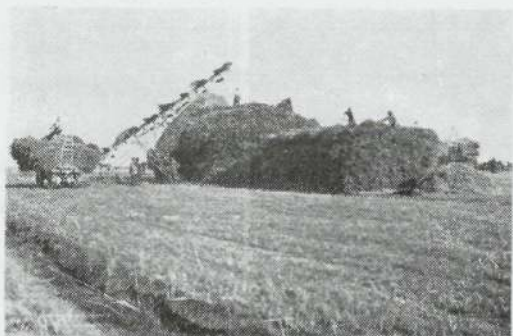

GRAANMAAIMACHINE MET PAARDEN.

GRAANMAAIMACHINE ACHTER EEN TRACTOR.

GRAANVELD IN SCHOOVEN.

OOGST IN DEN WIERINGERMEERPOLDER.

DORSCHMACHINE.

*De ontwikkelingen in de jaren '30 op een rijtje
(foto uit De Nederlandsche Land- en Tuinbouw in woord en beeld, 1935).*

machine inging maar van de zijkant. Het kaf werd met een blower weggeblazen en het graan kwam via twee trechters de machine uit. Was de ene zak vol, dan werd de volgende onder de trechter ernaast gezet. Het stro werd vervolgens gehakseld en voor het vee gebruikt. 'De vele draaiende onderdelen waren in die tijd nog niet afgeschermd en dat was levensgevaarlijk natuurlijk. Met de huidige ARBO-wetgeving zou dat beslist niet meer mogen', vertelt Huetink lachend. ■

● Het tijdelijke onderkomen van de Historische Vereniging

De historische vereniging heeft een bijzondere plek gevonden om te vergaderen en het archief op te slaan. Sinds enige maanden branden er 's avonds soms wat meer lampen aan de Hofstraat 4 in Baak dan gebruikelijk. Vrijwilligers van onze vereniging zijn dan druk bezig met de voorbereiding voor de nieuwe Zwerfsteen of het ordenen van het archief.

Tekst: Herman Nieuwenhuis

Mede dankzij ons bestuurslid Fred van der Mije heeft de HVS een eigen plek aan de voet van een kapel uit 1362. Helaas is er van deze kapel niet veel meer over dan een torenruïne. Gelukkig weten we wel iets over de geschiedenis van deze kapel. Met behulp van de

gegevens van pater Jan Koekkoek, uit zijn boek "De Heerlijkheid Baak" en een artikel van Paul Kok uit het grote boek over 1000 jaar Steenderen "Over de Drempel van 1996", ook een uitgave van de HVS, zal ik kort iets over de historie van deze torenruïne vertellen.

Een stukje geschiedenis over het ontstaan van het dorp.

Baak is omstreeks 1190 ontstaan als buurtschap, maar is later rond de katholieke kerk uitgegroeid tot dorp (deze kerk staat overigens in de top 10 van hoogste kerken van Nederland). Het is niet precies te zeggen waar de naam Baak vandaan komt. Er zijn een aantal mogelijkheden

1. Van het Germaanse woord 'baka', dat heuvelrug betekent (maar dit is niet echt aannemelijk omdat Baak geen deel uitmaakt van een heuvelrug).

2. Van het Germaanse woord 'baki', dat beek betekent (dit klinkt al wat logischer, omdat Baak aan de Baakse beek gelegen is).

Door de vondst van een aantal urnen uit de tiende eeuw weet men dat er destijds al een gemeenschap in Baak woonde. Het dorpje ontstond omdat men elkaar nodig had om het land te verbouwen en weerstand te kunnen bieden aan ziektes.

In de elfde eeuw kwam het hofstelsel in Baak en kreeg het twee hoven.

In de Middeleeuwen hadden de vorsten vaak geldgebrek, maar wel veel grond. Deze woeste gronden werd rendabel gemaakt, door ze te ontginnen en er een grote boerderij (hofboerderij) op te zetten. Op deze hofboerderij zat de rentmeester. Bij zo'n hofboerderij hoorde een aantal kleine boerderijen, hofhorigen. Niet alleen koningen en keizers, maar ook graven, hertogen, kloosters en bisdommen stichtten deze hoven.

Baak had dus twee van deze hoven, namelijk één

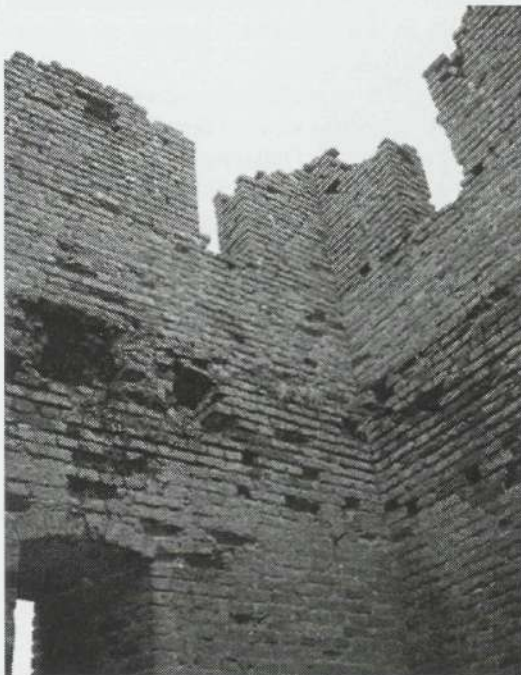
De aanhechting van de kapel is hier nog goed zichtbaar

De trap. Je kunt goed zien dat deze niet onderaan begon.

De trap van bovenaf.

De toren van binnenuit.

De vroegere ingang van de toren.

van de Graaf van Gelre (hof te Baak) en één van de bisschop van Utrecht (hof Tamming).

In de twaalfde eeuw nam de bevolking sterk toe en werd er dus veel woeste grond ontgonnen. Later besepte men dan je zuinig moest zijn op deze gronden en dus moesten er afspraken gemaakt worden om één en ander vast te leggen. Er werd een bestuur gekozen dat de gemeenschappelijke belangen moest behartigen. Dit werd een Mark genoemd. In 1400 werd de Mark of Marke van Baak opgericht.

In de dertiende eeuw kreeg Baak zijn eerste kapel, die werd gebouwd ter ere van de Heilige Nicolaas door één van de graven van Gelre. Natuurlijk was Baak trots een eigen kapel te hebben. De veertiende eeuw was een onrustige periode in een groot gedeelte van Europa en ook Baak ontkwam niet aan de onlusten die er toen waren. Baak had veel te lijden onder de strijd tussen de Heekerens en de Bronkhorsten. Er zijn plunderingen geweest en waarschijnlijk is door deze strijd ook de kapel verwoest.

In 1362 werd een nieuwe kapel gebouwd, die voorzien was van een toren met opvallend dikke

De bovenkant van de toren, met gevaarlijk loszittende steen.

De toren in de vorige eeuw.

De kapel, zoals die volgens Pater Koekkoek eruit zou hebben gezien.

muren (1.15 m) en een kleine ingang. Dit is waarschijnlijk zo gebouwd omdat de toren dan als schuilplaats kon dienen ten tijde van strijd.

Waarschijnlijk is de tweede kapel gebouwd door de hertog van Gelre. Er zijn geen tekeningen bewaard gebleven, maar pater Koekkoek heeft op basis van verschillende bronnen zelf een schets gemaakt zoals de kapel er uit zou moeten hebben gezien (zie afbeelding).

De kapel zelf moet ongeveer 12 meter geweest zijn. De zwaar uitgevoerde toren heeft een toegangsdeur van maar 1 meter breed. In de zuidmuur van de toren is een trap, deze trap begint niet gelijkvloers, maar op een hoogte van ongeveer 1.25 meter. De opening tot de trap kon afgesloten worden, dus om de trap te bereiken had je een laddertje nodig. Dit wijst er op dat de toren echt gebruikt kon worden als toevluchtsoord voor rondtrekkende bendes.

De hoogte van de torenmuur zal ongeveer 15 meter geweest zijn. En als de torenspits er uit heeft gezien zoals pater Koekkoek deze getekend heeft, dan is de hoogte daarvan ongeveer 24 meter.

Het fundament van de toren is van oersteen, dit is een ijzerhoudende steen die gewonnen werd langs de beken in onze omgeving.

In de tijd van de 80-jarige oorlog heeft de kapel misschien wat geleden, maar daarover is niets bekend. In de Hervormingstijd mochten de katholieken van Baak hun kapel niet meer gebruiken voor de erediensten. Er waren te weinig protestanten in Baak om een eigen kapel en een predikant te kunnen onderhouden. Zo bleef de kapel ongebruikt. En een gebouw dat niet wordt gebruikt en niet wordt onderhouden gaat snel achteruit. Zo verviel dus de kapel uiteindelijk tot een ruïne.

In de Tweede Wereldoorlog heeft de ruïne nog dienst gedaan als schuilkelder. In de fundamenteen zitten namelijk uitgegraven kelders evenals aan de kapelzijde van de toren.

De familie van der Mije, aanwonenden van de toren, zouden heel graag willen dat dit stukje geschiedenis van Baak bewaard blijft. En ik denk dat de meeste inwoners van dit Bronckhorster dorp er ook wel zo over denken.

Echter de natuur doet zijn werk en de ruïne verliest, als er niets gebeurt, elke eeuw wel enkele tientallen centimeters.

De historische vereniging is natuurlijk blij met de nieuwe archief- en vergaderruimte in de buurt van een bijzonder stukje Baak.

Om deze ruimte ook daadwerkelijk in te richten zijn we dank verschuldigd aan de vrijwilligers van onze vereniging: de heren Pasman, Groot Tjooitink en Willemsen. Tevens bedanken we de volgende sponsors: het Rabo fonds en de firma Eliesen. ■

Priesmien 4

Nog even over de titel Priesmien: Voor mijn vader was er kennelijk geen uitgewerkte verklaring nodig. Hij ging er gewoon vanuit dat als je de uitdrukking "Die prijs is voor mij" in Steenderens dialect vertaalt en verkort tot één woord, dat je dan krijgt "Priesmien". Een verwante verklaring is af te leiden uit het spel van loven en bieden op de veemarkt over de prijs van een stuk vee bijvoorbeeld. Tijdens het handjeklappen om met de prijs bij elkaar te komen, wordt de koop beklonken met de opmerking: "Priesmien". In de betekenis van: "Deze prijs is ook mijn prijs". Wie biedt er meer?

Tekst: Juus Wijers

Minibioloog

Er was hongersnood in het westen van het land. Vanaf 26 december 1944 verblijft Harm Wijers in Bronkhorst bij onze familie Breukink in de "Gouden Leeuw". Per persoon gaf dat een wat ruimer rantsoen in Bilthoven.

Hieronder zien we een brief van mijn broer Harm (8 jaar) aan de achterblijvers in Bilthoven. Een varken slachten, dat was duidelijk niets voor Harm. Hij schrijft over de geslachtofferde krulstaart, de vis, pieren, het konijn, een vos en ... Juus. Zo ziet men dat alles wat leeft en 'groeit' hem altijd weer 'boeit'. Stel dat het konijn ook geslacht was! Dan had alleen de komst van Juus naar Bronkhorst het nog kunnen goedmaken. Mijn broer verwachtte kennelijk dat de oorlog de zomer wel zou halen. In januari 1945 vraagt hij om zijn 'badpak'. In die beruchte barkoude hongerwinter. Wie dacht er toen aan zwemmen? Harm dus! Zijn ongebruikte zwembroek kon in mei 1945 weer mee terug naar Bilthoven om te zwemmen in een bloedhete maar van Duitsers bevrijde zomer.

1942 Berta Breukink-Wijers (49), oudste zuster van mijn vader. Verdi Breukink de dochter (19).

De acteurs en de rolverdeling

Ik wil nog eens benadrukken hoe belangrijk de overplaatsing van Harm en mij van Bilthoven naar Bronkhorst was. Het rantsoen waarop we in Bilthoven met zijn vieren gesteld waren, was zelfs voor één persoon nog veel te weinig. Er was het bonkaartensysteem. Maar wat had je aan bonnetjes als de bakker en de groenteman geen aanvoer kregen of als het aangevoerde eten langs sluipwegen tegen zwarte prijzen wegvloede. In ieder geval kwamen onze ouders, door onze afwezigheid, beter in hun bonnetjes te zitten en waren ze ervan verzekerd dat Harm en ik goed te eten hadden. Tot ver na de oorlog werden brieven van familie uit het oosten van het land zorgvuldig nagekeken of er ergens onder in een hoekje nog bonnetjes zaten. Die gewoonte was moeilijk af te leren, ook toen er geen distributiebonnen meer bestonden.

Voor textiel bestonden geen bonnen, maar punten. Dat waren de laatste stuip trekkingen van het distributiesysteem.

Thuis in Bilthoven had ik het bos om in te ravot-

Bronkhorst, 5 Jan 1945
Beste vader moeder Juus
gisteravond is er een varken
geslacht. ik ben een beetje ziek.
krijcht de vos nog pieven
en is het konijn er nog?
Kris in Bronkhorst kon vos geschoten
door de jacht op de vossen en
die vos was 11 1/2 pond. als je weer komt
breng dan mijn badpak mee en
Juus ook! gulle sturen mag wel
lezen en brief terug en nu ik met
de brief de grootvader van tante wim
verdi
Herman Harm Wijers daag

ten. De vriendjes en vriendinnetjes om mee te spelen. Ik was alleen thuis om een beetje te eten en te slapen. 's Avonds kwam ik vuil en uitgeput thuis. Toch was dat alles nogal saai in vergelijking met het leven in en rond de 'Gouden Leeuw' in Bronkhorst.

Daar was tante Berta die alles deed om een goede tweede moeder te zijn en ons in bescherming nam als dat nodig was. Oom Hendrik, ruwe bolster, blanke pit. Neef Willem zijn humoristische gedrag werd duidelijk gestimuleerd door mijn regelmatige uitbundige schaterlach. Grote neef stond volgens mij model voor Geert Raven, de jonge boer op de Veenhorst (of ook wel Ravenhorst) in de streekroman die mijn vader schreef. Willem was groot, besluitvaardig, niet zwaar op de hand en heel sterk. Ik kon goed met hem overweg.

Hij kon in één haal, met zijn indrukwekkende hand, over een koeienrug wel twintig of meer vliegen tegelijk vangen. Door zijn hand, vinger na vinger, langzaam te openen liet hij ze dan één voor één weer vrij, omdat ze wel even geteld moesten worden. Die vangtechniek had ik snel overgenomen, maar met mijn handje kwam ik nooit verder dan een stuk of zes vliegen.

Dan was er nicht Verdi die onze verzorging aan haar moeder overliet, die nooit onaardig deed en een troostend woord had in die bange nacht in de schuilkelder op het erf langs de weg, terwijl buiten die bietenkelder op ons erf de kanonnen bulderden in een pikdonkere, bange nacht. Ik zou haar graag postuum de eerste cultuurprijs van Bronkhorst geven, maar dat kan ik niet. In het prachtige jubileumboek "Over de drempel van 1996" (Steenrewald 1996-Steenderen 1996) tel ik zo al 34 interessante bijdragen van Verdi van Leuvensteijn-Breukink. Sinds kort ben ik trotse bezitter van deze prachtige uitgave (merci Willy Pasman). Ook veel dank aan alle briljante medewerkers aan dit waardevolle werkstuk.

Herman Breukink (16) en Harm Wijers (9) die waren één op het gebied van wapentuig. Herman heeft aangewakkerd wat min of meer latent al aanwezig was bij Harm. Munitie en wapens, ze hebben tot aan het einde van Harm zijn leven een dominante rol gespeeld. Als "Doktor in de chemie" en directeur van het marinelaboratorium in Den Helder stond Harm Evert bekend om zijn kennis op het gebied van wapens en explosieven. Toen Harm in 1996 bijna 61 jaar was, werd het zwakke 'Wijershart' ook hem fataal. Hij had al wel een aantal aanslagen op zijn leven overleefd.

Ik denk even aan een chloorvergiftiging, een kookvertraging, een explosief mengsel met fosfor, dat vochtig moest blijven, maar in te droge toestand spontaan vlak voor zijn gezicht afging

en ook nog een dubbele lading in een patroon die hij zelf herlaadde. Dat zijn zo van die akkefietjes waar je als chemicus/wapenliefhebber gemakkelijk tegenaanloopt.

Zijn overlijden verbijsterde familie en zijn uitgebreide vriendenkring, die hoofdzakelijk bestond uit sportschutters uit vele disciplines. Hij was een persoonlijkheid die niet gauw vergeten zal worden door de mensen die hem wat beter kenden.

Ome Hendrik boeide me zeer. Was hij de oude of de gouden leeuw van de familie?

Alleen tijdens het bidden en voor de foto (ook soms bij het theedrinken!) ging zijn pet af. Als jochie verbaasde het mij dat die pet af kon. Maar toch..., dat kon echt. En dat was dan wel even schrikken. Toen kon ik niet bedenken dat hij de oorsprong was van al dat prachtige rode haar in de Breukinkfamilie.

Als die pet afgang glansde boven zijn gebruikte gezicht een grote kale ivoorwitte schedel die echt nooit een sprankje zon had gezien. Het deed me denken aan een stralend volle maan. (Zie de familiefoto in Priesmien 3).

Ik denk dat hij zelf geen idee had hoe dat er uitzag. In ieder geval was het wel bijzonder.

De fotomontage geeft de gewoonte aardig weer.

Theepret

En dan dat theedrinken. Zijn stoel een halve meter van de tafel. Zo had hij goed zicht op het gezelschap en dus zette hij voor het gemak en uit gewoonte het theekopje met de schotel los op zijn stevige dij en keek daarbij uitdagend op een manier van: "Dat is nog nooit gevallen, dat valt niet en dat zal ook nooit vallen". Tante Berta, zuinig op haar servies, keek daar met kritische en angstige ogen naar en dat vond hij volgens mij nog het leukste van zijn dagelijks terugkerende gewoonte.

Hendrik Rudolf Breukink (53)

Dat mopje van die vlotte boerenknecht heb ik aan tafel wel een paar keer gehoord en er werd steeds weer hartelijk om gelachen. Voor de enkeling die het mopje nog niet kent:

Zo zei een boer na het eten: "Zow... net op, net zat" (als alle pannen leeg waren).

En dat die knecht (die eigenlijk nog best wat lustte) dan rijmde:

"Jao, maor... Was ter nog wat, dan aote wiej nog wat!"

Die opmerking werd hem niet in dank afgenomen.

Het voorval is smaakvol verwerkt in de Steenderense dorpsroman "Wiebeke Wuuster".

Ganzenvissen

Op een goeie dag ben ik buiten op het erf en daar komt ome Hendrik met een verbeterd grijns op zijn gezicht aanlopen met in zijn hand een lange rijzweep met een ruime lus aan de top. Hij gaat recht op de lege silo af en ik ontdek, wat hij al wist. Er lopen twee ganzen te gakkken op de bodem van de silo en die kunnen er niet uit. Het was verbazend hoe snel ome Hendrik ze er één voor één met zijn lange zweep had uitgevist. Het derde de dieren kennelijk niet om aan hun kop te worden opgetild want ze liepen na hun bevrijding blij gakkend naar hun soortgenoten. Goede wakers die ganzen, maar dat is toch geen reden om mij fanatiek in mijn kruis te pikken bij de eerste kennismaking. Sindsdien hield ik wel een beetje in de gaten dat ze niet al te familiair werden. Sommige lezers zullen ook dit tafereel herkennen uit de roman over Wiebeke Wuuster. In het echt was Wiebeke er dus niet bij. Maar 'Wiebeke Wuuster' dat is dan ook een Steenderense streekroman.

Biggen op de tast

Naast die aardige gastheren en -dames was alles verder ook even interessant. Er waren de koeien, die we snel bij naam kenden. Iedere dag twee keer melken. De honden, de paarden, de varkens en de kalfjes. Ik was nauwelijks aangekomen of er werd mij verzocht (lees: ik kreeg opdracht) of ik even wilde binnen gaan in de zeug, die zojuist al 10 biggetjes geworpen had, om zo te voelen of er nog ongebooren biggetjes waren. De wakers wilden wel eens naar bed.

Ik kreeg het er wel wat benauwd van, maar de morele druk was hoog genoeg om dat gewoon maar te doen.

Wel het goeie gat nemen hè Juusje.

Ik nam een gat op de gok en voelde ergens ver weg nog twee biggetjes. Tot mijn elleboog zat ik onder een bloederige slijmsmurrie. Het goede gat dus!

Zo,... dat kon niet meer stuk. Elke big is er één uiteindelijk. Het leek wel of ze dachten:

"Zo neefje, daar heb jij wat om na 63 jaar iets over te schrijven". Ik voelde me een beetje de held en ik had die twee biggen niet eens zelf verwerkt!!! (bedenk ik me nu). Mijn ontgroening verliep voorspoedig.

'Onwelvoegelijke taal'

In het Bronkhorst van "toen" in 1945 rook het nog heerlijk naar mest en gier. Echter de afvoer van

de plee was via 'vrije val' naar de mestvaalt. In die omgeving rook het wel wat minder. Gelukkig was er op de zitplank wel een passende deksel. Maar als die deksel eraf ging, kon je maar beter een flinke voorraad verse zuurstof binnen hebben. Stromens water kwam er veel later. Al het water werd op de binnenplaats opgepompt met de handpomp. Wat zijn we toch verwend tegenwoordig met onze automatische afzuigventilator. Ook was er het café, waar de klanten hun citroentje met suiker kwamen drinken na het werk. Mijn aanwezigheid was daar niet zo gewenst. Om de 'onwelvoegelijke taal' misschien? Over een frivole buurvrouw kon je bijvoorbeeld wel horen: "*Ajum daor van trugkrieg, kun ie um nie weer.*"

Die buurvrouw is denkbeeldig en wie dat zei, dat hou ik maar voor mezelf.

Diezelfde man beweerde later ook dat hij "*het nog deed zonder bril*". Ja, wie zou dat dan toch geweest zijn?

De Wijersen zijn grutters dus mocht het winkeltje van tante Berta niet ontbreken. Als onder het eten de winkelbel ging, was niemand echt blij. Na het bedienen van een klant(je) wilde iedereen weten wat er verkocht was. Vaak was er verontwaardiging omdat er iemand zijn eten moest onderbreken voor de verkoop van een zuurstok, een stuk zoethout of een dropveter en dan afrekenen op de lat. Dat zet geen zoden aan de IJsseldijk.

Als we in de keuken zaten en er liep een onbekende voorlangs over de Onderstraat, dan was er altijd wel één die een duik naar het raam nam om te kunnen antwoorden op de algemeen gestelde vraag: ... "Wiesdah?" ...

Nu, met al die toeristen, zou je blijven duiken naar het raam. 'Wiesdah' is nu nostalgie.

En weer een ramp

Bijna acht jaar na de bevrijding voltrok zich weer een ramp, maar nu vooral over de laaggelegen delen van Zuid-Nederland.

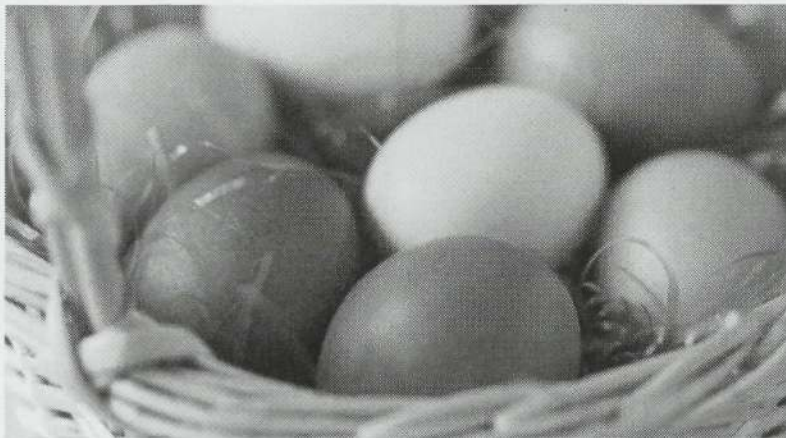
Februari 1953

Door de springvloed en windvlagen van orkaan-kracht braken de dijken op vele honderden plaatsen. Uiteindelijk telde men 1837 menselijke slachtoffers, 25.000 koeien verdronken, 1.500 Zeeuwse paarden kwamen om en de varkensstapel was gehalveerd.

Honderdduizenden kippen kwamen te vroeg aan hun einde en misten zo een wat eevoller lot aan het spit. De totale ellende was niet te overzien.

Genoeg gemijmerd voor deze keer. Maar we komen terug. ■

● Oud gebruik: Paashoutjes

Tekst: Bernard en Gerard Gosselink

Toen ik ruim 65 jaar geleden in Olburgen misdienaar was, wist ik niet dat de 8 misdienaars op paaszaterdag wel een heel oud (vóórchristelijk) gebruik speels in ere hielden.

We brachten dan paashoutjes rond in de hele parochie. Iedere misdienaar sneed in de vastenperiode 10 wilgenstokjes van 30 cm lang. Ze haalden de schil eraf en zorgden ervoor, dat ze er mooi blank uitzagen en al gedroogd waren. Die houtjes werden door de pastoor lichtelijk aaangebrand in het kleine paasvuur in een grote pan buiten de kerk. Later werd dit gedaan door de koster tot op heden. Het hele vuur werd gezegend als één der levenselementen.

Die paasplechtigheden werden vóór de vijftiger jaren 's morgens om 7 uur al gehouden. Indachtig het idee, dat de Heer vroeg in de morgen was verrezen. Om 8 uur was de plechtige Heilige Mis.

De houtjes brachten wij naar gezinnen als talisman tegen het onweer. En zo vreemd was dat niet. Olburgen ligt een eind buiten Steenderen en op hulp van de brandweer mochten de mensen wel rekenen, maar of die echt kon komen (hoog water) of redelijk op tijd zou zijn? Over dat rondbrengen deden we de hele dag. Onderweg moest dan nog even een vuurtje gestookt worden. Dat deden we dan bij de Striekdam (dode arm van de IJssel). We kregen voor het brengen van de houtjes snoep, een kleine bijdrage voor de misdienaarspot, een kopje chocolade, een sneetje koek en soms onverwacht een zwartmaakpartij "aangeboden" door de grote jongens of knechten op de boerderijen. En de mensen die ons royaal onthaalden, kregen twee houtjes. Er waren er toch een paar over.

Wat deden de mensen met die paashoutjes?

Deze werd op de hilder gestoken. (hooizolder) Als het hevig bliksemde en hard genoeg donderde, waardoor de angst voor brand heel groot was, legde één van de huisgenoten het paashoutje in het vuur.

Als kind heb ik meegemaakt, dat mijn moeder tijdens een hevig onweer het fornuis aanmaakte en een paashoutje net aan het vuur liet raken. Geruststellend een gebaar te kunnen maken en bezig te zijn in grote bedreiging.

"Helpt het moeder?"

"Ik wêt 't nie, moar ie kônt nooit wêttn". ■

advertentie

Achterhoeks Museum 1940 – 1945 Hengelo (Gld.)

Het Achterhoeks Museum 1940-1945 Marktstraat 6 7255 CA Hengelo Gld.
Een reis door de oorlogsjaren van de opkomst van Hitler Duitsland tot en met de bevrijding in 1945. Prachtige diorama's met levensechte voorstellingen geven een zeer realistisch beeld van deze donkere jaren. De nadruk ligt op situaties zoals die in de Achterhoek hebben plaats gevonden. Vele kleine objecten met zeer persoonlijke verhalen maken het beeld compleet. In de nabije toekomst willen we ook aandacht besteden aan: "Onze jongens in Indië". Om dit goed vorm te geven zijn we op zoek naar alles uit de periode 1933 tot en met 1951 inclusief Indië.
Wij zoeken uniformen of delen daarvan, helmen, petten, baretten, uitrustingsstukken, medailles, oorkondes, fotomateriaal en andere documentatie.

Echt alles uit die periode.

Neem a.u.b. contact op met Jean Kreunen 0575-463942 www.museum40-45.com

Het museum is van november tot en met maart open op woensdag, zaterdag en zondag van 13-17 uur en van april tot en met oktober van woensdag tot en met zondag van 13-17 uur. Een bezoek meer dan waard !!

Kinderen van 6 – 12 jaar € 3,- Vanaf 13 jaar € 4,- per persoon
Groepen vanaf 10 personen € 3,- per persoon.

Een gedicht voor Land- en Tuinbouw

*Met het koor waar ik lid van ben,
studerend we op het ogenblik een lied in
met als titel 'Gedicht voor Land- en
Tuinbouw'. De tekst is van Jules Deelder,
de muziek van Antoine Oomen. Het
gedicht leek me prima te passen bij het
artikel over een historische dorsmachine.
Het gedicht heeft de Vier Jaargetijden
tot onderwerp, oftewel één volledige
omwenteling van het Wiel des Levens.*

Wim de Lange

*Voor het eerst een merel horen zingen.
Het eerste witte viooltje gevonden.
De kastanjes in bloei.*

*Het eerste speenkruidbloempje gezien.
De eerste zwaluw waargenomen.
Voor het eerst gegeten zonder lamp.*

*Bloeiend klein Hoeffblad gevonden.
Voor het eerst een koekoek gehoord.
Het eerste gras gemaaid.*

*De kersbomen bloeien.
De peren in bloei.
De appels in bloesemtooi.
De eerste aardbeien.
De aalbessen rijp.*

*De kersen rijp.
De haver op het veld rijp.
De eerste peren.
De laatste maaltijd zonder lamp.*

*De eerste appels.
De eerste druiven.
Het laatste bad in de open lucht.
Het vertrek van de zwaluwen.*

*Het laatste gras gemaaid.
Voor het eerst de kachel aan.
De eerste rijp.
De laatste roos.
De eerste sneeuw gevallen.*

Jules Deelder

Charaden, Logogriphen en Raadsels

*Oude raadsels, verzameld en bijeengebracht door
Harmen Addink uit Steenderen. Ze dateren uit het
begin van de negentiende eeuw. Destijds werd ter
verklaring toegevoegd: een charade is een lettergreep-
raadsel, een logogriph is een woordletterraadsel en
een raadsel is gewoon ... een raadsel.*

Raadsel 23

Ik ben in Africa en Japan te vinden,
Nochthans in Indiën ziet men mij nimmer staan.
Ik vind echter, hoe het moog zijn in alle land mijn
vrienden,
Ja zelfs in Kamschatka treft men mij veelweg aan.
Hoe ik zou in alle land en niet in Leiden wezen?
Gij mist U zinnen, maar ik begin voor U te vrezen:
Hoe niet in Indië, en toch in alle land ??
Jawel... zoekt maar. Zo niet, gij hebt het zelfs in hand!

Letter A

Charade, no 27

Mijn eerste lettergreep geeft U den naam te lezen,
van iets dat nooit bestond, noch zal bestaan na dezen.
De tweede duidt het zoetst van Tibers boorden aan.
De derde heeft veel goeds, maar ook veel kwaads
gedaan.
En deze met de vierde, of laatste, zaam verbonden:
wordt steeds van elk gezocht, maar nooit genoeg
gevonden.
De naam van zijn geheel blijft bij het nageslacht
altijd in zegening, om het nut ons aangebracht.

Bewaart Uw PENNINK wel
al is er SCHIMMEL aan.
De waarde van die munt
kan wonderen bestaan.
Of gij dit niet geloof,
wel licht niet kunt beseflen,
Men ziet nochtans die munt
tot de eerste munt verheffen.
SCHIMMELPENNINK (raadsensjonarits)